

379

biuletyn przewodnicki

WOJEWÓDZTWO WŁOCŁAWSKIE W 35-LECIU POLSKI LUDOWEJ • UWAGI KILKA O
ZNAKOWANYCH SZLAKACH TURYSTYCZNYCH • SZLAK TURYSTYCZNY IM. ST
ANISŁAWA NOAKOWSKIEGO • SYNAGOGA W LUBRANCU • LUD ZIEMI
DOBRZYŃSKIEJ wg PETRÓWA • HERB RYPINA • ZDZISŁAW AR
ENTOWICZ • SŁOWNIK TERMINOLOGICZNY PRZEWODNIKA •
ZACHOROWANIA NAGŁE I WYPADKI • WITRYNA WYD
AWNICZA.

**Obce rzeczy wiedzieć
dobrze jest —
swoje , obowiązek**

Motto encyklopedi Staropolekiej

Zygmunta Glogera

35 lat PRL

Województwo włocławskie w 35-leciu Polski Ludowej

Uchwałą XVII Plenum KC PZPR i na podstawie Ustawy SEJMU z dnia 28 maja 1975 r. wprowadzono dwustopniowy podział administracyjny państwa. W skład nowo utworzonego województwa włocławskiego weszły ziemia dobrzyńska i wschodnia część Kujaw z Włocławkiem, który jest centralnie położony w stosunku do całego obszaru województwa. Obszar woj. włocławskiego wynosi 4,4 tys. km², zamieszkuje go ponad 403,3 tys. osób.

Województwo włocławskie dzieli się na 35 jednostek administracyjnych.

Z ogólnej liczby mieszkańców województwa ponad 156,6 tys. zamieszkuje w miastach i 246,7 tys. na wsi.

Woj. włocławskie ma charakter rolniczo-przemysłowy - na ogólną powierzchnię 4,4 tys. km² przypada 3,215 tys. km² użytków rolnych, tj. 73% ogólnej pow. województwa.

Przemysł skoncentrowany jest głównie we Włocławku. Do większych zakładów woj. należy zaliczyć: Zakłady Azotowe - Włocławek, Fabrykę Lin i Drutu "Drumet", Kujawską Fabrykę Manometrów, Kujawskie Zakłady Maszyn Rolniczych "Ursus", Zakłady Celulozowo-Papiernicze, Włocławskie Zakłady Ceramiki Stołowej, Elektrownię Wodną i inne. Na terenie województwa zlokalizowany jest przede wszystkim przemysł rolno-spożywczy: w Aleksandrowie Kuj., Lipnie, Radziejowie, Rypinie; inne gałęzie przemysłu reprezentują: Fabryka Urządzeń Wentylacyjno-Klimatyzacyjnych "Konwektor" w Lipnie, Fabryka Urządzeń Okrętowych i Garbarnia w Rypinie, Zakłady Wikliniarskie "Las", Poligraficzne "Polfa", Zakłady Remontowo-Budowlane i Mechaniczne Przemysłu Kruszyw i Surowców Mineralnych "Budkrusz" oraz Spółdzielnia "Elektron" w Aleksandrowie Kuj.

Region kujawsko-dobrzyński wchodzący aktualnie w skład woj. włocławskiego w okresie Polski Ludowej, charakteryzuje się dynamiką rozwoju gospodarczego.

Świadczą o tym nakłady inwestycyjne w gospodarce uspołecznionej miasta Włocławka oraz byłych powiatów aleksandrowskiego, lipnowskiego, radziejowskiego, rypińskiego i włocławskiego. Nakłady te w latach 1966-70 wynosiły ponad 12,4 mld zł i były 3-krotnie wyższe niż w latach 1951-1965.

Natomiast w latach 1971-1975 nakłady wynosiły 18,3 mld zł. W samym tylko Włocławku w latach 1966-1975 zainwestowano ponad 16,5 mld złotych.

Sumy zainwestowane w/w latach w sposób wymowny ilustrują ogromne przyspieszenie rozwoju regionu kujawsko-dobrzyńskiego. W ślad za rozwojem gospodarki uspołecznionej następuje szybki wzrost ludności szczególnie m. Włocławka.

Proces industrializacji dał pracę tysiącom ludzi, wpłynął na poprawę warunków bytowych ludności oraz nastąpił proces przechodzenia ludności rolniczej /szczególnie młodych/ do zawodów poza rolniczych. Przemiany gospodarcze systematycznie wpływają na głębokie przemiany w świadomości, wykształceniu i sposobie życia ludzi pracy. Tempo uprzemysłowienia regionu kujawsko-dobrzyńskiego wpływa systematycznie na intensyfikację rolnictwa.

Rolnictwo woj. włocławskiego osiąga coraz lepsze wyniki i zaliczane jest do wysokotowarowego.

W 1975 r. plony czterech podstawowych zbóż wyniosły 28,8 q/ha, buraków cukrowych 362 q/ha i ziemniaków 194 q/ha. Pogłowie bydła wyniosło 69,9 sztuk, a trzody chlewnej 131,7 sztuk na 100 ha użytków rolnych.

Przytoczone dane liczbowe świadczą o dynamicznym rozwoju rolnictwa naszego regionu.

Równoległe z industrializacją woj. włocławskiego w szybkim tempie realizowana jest polityka społeczna Partii i Państwa. Przykładem osiągnięć w tym zakresie jest rozwój budownictwa mieszkaniowego, w wyniku czego systematycznie następuje poprawa warunków mieszkaniowych ludzi pracy regionu kujawsko-dobrzyńskiego.

Osiedla: Zazamcze, Żytunia-Barska i Południe we Włocławku oraz nowe osiedla w miastach województwa są uzasadnieniem osiągnięć w tym zakresie.

Jednocześnie z rozwojem budownictwa mieszkaniowego poprawiło się wyposażenie miast i osiedli w podstawowe urządzenia komunalne.

Można przytaczać dużo wskaźników i porównań. Centralne ogrzewanie we Włocławku należało w okresie międzywojennym do rzadkości, nie mówiąc o małych miastach i wsiach aktualnie woj. włocławskiego.

W zakresie ochrony zdrowia woj. włocławskie notuje znaczne osiągnięcia. W większych ośrodkach miejskich wybudowane zostały szpitale a w każdym mieście i każdej gminie ośrodki zdrowia.

W 35-leciu Polski Ludowej region kujawsko-dobrzyński notuje szczególne osiągnięcia w zakresie oświaty i kultury. W regionie włocławskim wybudowano 172 szkoły, ponad 120 domów kultury, klubów i świetlic.

Przedstawiony fragmentarycznie dorobek regionu kujawsko-dobrzyńskiego wskazuje, że 35-lecie Polski Ludowej to okres dynamicznego rozwoju we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego.

Nieczysław Słomski

Na turystycznym szlaku.

Uwag kilka o znakowanych szlakach turystycznych.

Kto chociaż raz wybrał się na pieszą wycieczkę po nieznanym sobie terenie, wie jak wspaniałym udogodnieniem są oznakowane szlaki turystyczne. Dobrze, gdy jest ktoś kto potrafi te znaki czytać, ale w przeciwnym razie ...

Spróbujmy zatem przybliżyć sobie to, co powinno być znane każdemu turyście pieszemu, a tym bardziej przewodnikowi tzn. podstawowe kryteria i zasady oznakowania tras.

Rzecz podstawowa - szlak turystyczny znakowany przebiega w zasadzie przez obszar charakteryzujący się urozmaiconym terenem, bogactwem zespołów leśnych i większym niż gdzie indziej nagromadzeniem relikwów flory i fauny, zabytków sztuki i kultury. Biegając leśnymi ścieżkami i polnymi drogami umożliwia dotarcie tam, gdzie niesposób dojechać samochodem. Gdy dodamy jeszcze, że wytyczając szlak turystyczny wykorzystuje się naturalne, najwyższe wzniesienia terenu, aby można było podziwiać rozległe panoramy - otrzymamy lakoniczny, ale w miarę optymalny obraz kryteriów warunkujących wytyczanie szlaku turystycznego.

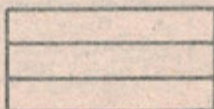
W Polsce przyjęto oznakowanie szlaków turystycznych następującymi barwami:

czerwony	- szlaki główne
niebieski	} - inne szlaki
żółty	
zielony	
czarny	- szlaki krótkie, łącznikowe, oznakowanie dojść do schroniska, dworca itp.

Kolor żółty przyjęto również do oznakowania szlaków podmiejskich i spacerowych.

Znaki używane do oznaczenia tras

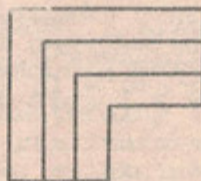
A. Znak podstawowy

B. Początek lub koniec szlaku

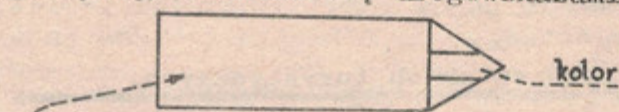

C. Zakręt lub zejście na boczną ścieżkę np. w prawo

paski { zewnętrzne - białe
wewnętrzne - kolor

D. Skrzyżowanie, a często początek i koniec szlaków /obok znaku podanego wyżej/ oznacza się drogowskazami.

informacja o:

- miejscowości lub obiekcie docelowym,
- pośrednie miejscowości lub obiekty,
- odległość w kilometrach, a w terenie górzystym czas potrzebny na przebycie trasy.

UWAGA: Szlaki o tej samej barwie nie stykają się ze sobą.

Częstotliwość umieszczania znaków:

- zasada, że jeden znak powinien być widoczny od drugiego,
- przy wyraźnej drodze, bez odgałęzień mogą być rzadziej,
- gęściej niż podano wyżej wówczas, gdy na ścieżce jest duży ruch masowy, przy raptownej, nieoczekiwanej zmianie kierunku, na otwartych przestrzeniach, przy rozgałęzieniach dróg, w miejscach gdzie szlak zbacza z wyraźnej drogi na ścieżkę, na początku i końcu szlaku.

A przede wszystkim znaki te umieszcza się na drzewach, słupach, budynkach na wysokości ok 150 cm nad ziemią lub w wyjątkowych sytuacjach na kamieniach, palach itp.

Mając ten skromny zasób wiadomości zapraszamy na turystyczne szlaki.

Literatura: S. Sosnowski "Vademecum turysty pieszego"
Sport i Turystyka. W-wa 1978

Opracował: Andrzej Szczepański

Na turystycznym szlaku.

Szlak czerwony im. Stanisława Noakowskiego.

Długość szlaku: 35 km, w obrębie woj. wrocławskiego 16 km.

Szlak czerwony jest szlakiem głównym i najdłuższym z istniejących na terenie działalności Oddziałowej Komisji Turystyki Pieszej przy Oddziale PTTK w Ciechocinku.

Szlak bierze początek w Toruniu i do wsi Otłoczyn na długości 19 km przebiega między trasą E-16, a Wisłą. Ze wsi Otłoczyn szlak prowadzi połą drogą równoległą do Wisły w odległości 500-1000 metrów od niej przez wieś Wołuszewo do Ciechocinka. Tu obok dworca PKP, a następnie na terenie miasta ulicami Żelazną, Zdrojową, Nieszawską, Świerczewskiego i Widok.

Będąc w Ciechocinku warto zwiedzić m.in. tężnię - monumentalne konstrukcje drewniane, gdzie dokonuje się proces stężenia solanki, ale spełniającej również funkcję naturalnego inhalatorium, warzelnię soli pobudowaną równoległe z tężniami, a stanowiącą zabytek jako zakład produkcyjny. Godne zwiedzenia są też liczne parki i zielonice z bogatą i ciekawą roślinnością, ze wymieni

warto choćby rezerwat roślin słonolubnych w okolicy tężni nr II. Na uwagę zasługuje architektura uzdrowiska, a w tym sanatoria, szpitale uzdrowiskowe, zakłady przyrodolecznicze. Wyruszając dalej ul. Widok dochodzimy do szosy wiodącej do Raciążka. Stąd szlak wiedzie wzdłuż szosy aż do Raciążka, przy czym na odcinku około 1 km występuje stosunkowo duża różnica wzniesień. Szosa na tym odcinku posiada liczne ostre zakręty, przybiera formę serpentyny charakterystycznej dla terenów górskich.

Ze szczytu wzniesienia rozciąga się rozległa panorama Ciecho - cinka z wyróżniającymi się wysokością nowoczesnymi obiektami sanatoryjnymi.

Dochodząc do wsi skręcamy w lewo, by zwiedzić zabytkowy kościół parafialny, a w nim renesansowe stalle z XVII wieku o bogatej dekoracji snycerskiej, późnorenesansowy ołtarz z 1615 r. i inne. W odległości około 700 metrów ruiny zamku biskupiego z XIV w., usytuowanego na skraju płaskowyżu.

Schodzimy zatem z płaskowyżu do drogi okalającej ruiny zamku i stąd idziemy przez wsie Podole i Siarzewo obok pasma wzniesień stanowiącego pradolinę Wisły. Na odcinku od Raciążka do Nieszawy istnieje drugi wariant trasy, można bowiem iść równoległe do drogi oznakowanej trasą nieoznakowaną - górą płaskowyżu. Trasa ta, aczkolwiek bardzo uciążliwa / dużo zarośli i konieczność pokonywania jarów/ jest widokowa bardziej ciekawa. We wsi Siarzewo polną drogą dochodzimy do szosy. Stąd do Nieszawy pozostało około 2 km.

Idąc szosą mijamy Przetwórnę Owocowo-Warzywną /dawny browar/ i dalej schodzimy z szosy w uliczkę, która prowadzi nas do rynku. Po drodze mijamy klasycystyczny dworek - miejsce urodzenia znanego architekta, malarza, historyka sztuki Stanisława Noakowskiego, którego imieniem nazwany jest szlak czerwony. W Nieszawie zwiedzamy szereg klasycystycznych kamieniczek miejskich z XIX w., gotycki kościół farny z XV w., o bogatym wystroju późnorenesansowym: ołtarz gł. i stalle z 1635 r., ławki interesowane z pocz. XVII w., 5 ołtarzy bocznych. Z Nieszawy warto wybrać się już nieoznakowaną trasą wzdłuż Wisły do odległej o 1,5 km kolonii Przypust, by zwiedzić drewniany kościółek z XVIII w., a w nim barokowy chór muzyczny z pozytywką

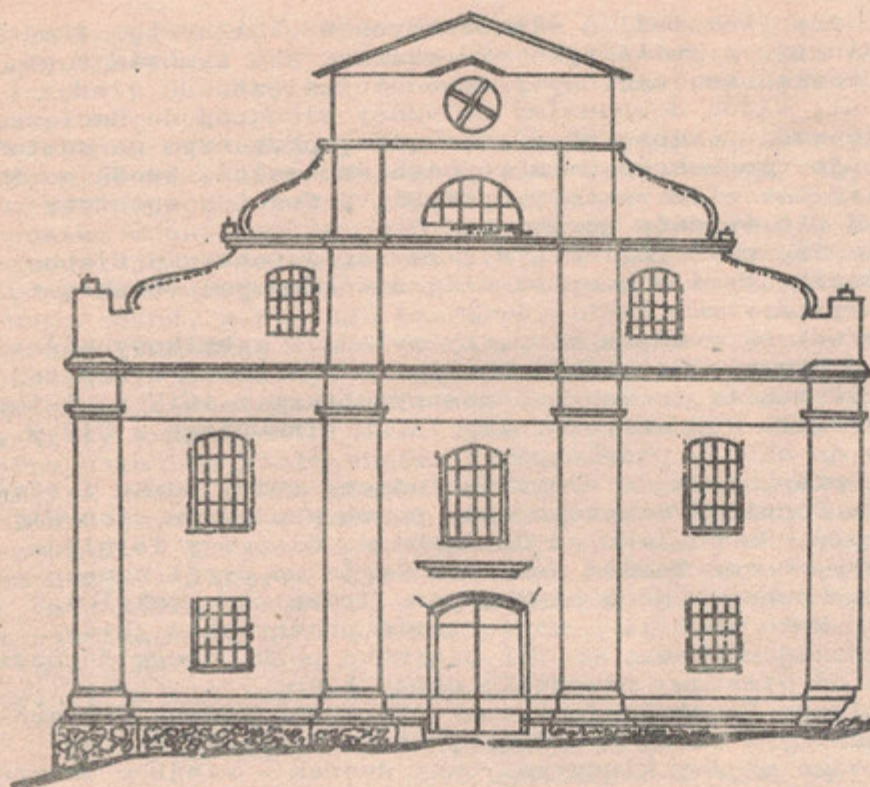
Opracował: Bogumił Korzeniewski

Aktualności Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków.

SYNAGOGA W LUBRAŃCU

Synagoga w Lubrańcu reprezentuje typ budowli niezwykle rzadkich po II wojnie światowej. Kształt architektoniczny stawia ją w rzędzie budowli silnie związanych z polską architekturą XVIII wieku.

Jest to budynek murowany, na rzucie prostokąta o wymiarach 17,70 na 29,12 m, w części zachodniej dwukondygnacyjny, część wschodnia mieści jedno pomieszczenie zajmujące wysokość 2 kondygnacji. Elewacje wschodnia i zachodnia zwieńczone ozdobnymi szczytami o cechach barokowych.

ELEWACJA ZACHODNIA
wg CZAPLIŃSKIEGO

Rolę elewacji frontowej pełni elewacja zachodnia. Wnętrze w części wschodniej wypełnia jedno duże pomieszczenie, wysokie na dwie kondygnacje. Jest to dawna główna sala modłów - oświetlona dziewięcioma otworami okiennymi. Wnętrze sali jest otynkowane, jedynie cztery kolumny popierające balkon mają wyprawę z gliny. Powierzchnię ścian i stropu nad główną salą pokrywa dekoracja malarska. Strop posiada również odrębną dekorację malarską - centralną część zajmuje malowane w dużym błękitnym kole niebo ze złotymi gwiazdami. Równoległe do ścian wschodniej i zachodniej na obu krańcach kompozycji stropu biegną dwa szerokie pasy ornamentu, w każdy z nich wkomponowano w regularnych odstępach sześć kolistych pól z malowanymi znakami zodiaku.

W 1977 roku rozpoczęto prace remontowo-konserwatorskie synagogi. Projekt techniczny adaptuje obiekt dla potrzeb Urzędu Miasta i Gminy w Lubrańcu, z przeznaczeniem na ośrodek kultury. Mieścić się tu będzie sala odczytowo-zebraniowa z zapleczem i szatnią. Na piętrze przewidziane są pomieszczenia na urządzenie biblioteki miejsko-gminnej z czytelnią, wypożyczalnią i oddziałem dla dzieci /zgodnie ze statutem biblioteki gminnej/. Pomieści się tu około 20 tysięcy tomów.

mgr Elżbieta Stachurska

Z przewodnickiego lamusa

LUD ZIEMI DOBRZYŃSKIEJ wg PETRÓWA

Ziemia Dobrzyńska - historyczna kraina zajmująca północną, zawiślańską część województwa wrocławskiego, nie posiada dotąd większych opracowań etnograficznych. Miłośnicy tego regionu otrzymali niedawno monografię Teresy Karwickiej - "Kultura ludowa ziemi dobrzyńskiej" wydaną staraniem Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Publikacja ta otwiera cykl opracowań historyczno-geograficznych dotyczących Ziemi Dobrzyńskiej. Ale póki co zapoznajmy się z pierwszym fragmentem pracy Aleksandra Petrówa "Lud Ziemi Dobrzyńskiej, jego obrzędy, zwyczaje...". Ten "dobrzyński Kolberg" przeszło sto lat temu zapisał i tym samym uchronił od zapomnienia ulotne przecież wartości kultury duchowej, obyczajowości i przebogatej wiedzy ludowej. Będziemy do jego pracy niejednokrotnie wracali.

KRAJ

Miejscowość, w granicach której zbierałem przedstawiony tutaj in crudo materiał, zwana niegdyś Ziemią Dobrzyńską, obejmuje obecnie powiaty Rypiński i Lipnowski, w guberni Płockiej położone. Ziemia Dobrzyńska tj. pomienione dwa powiaty, graniczy na północy z dawnym województwem Chełmińskim, dziś regeneracją Kwidzyńską, oddzieloną od tegoż rzeką Drwęcą, wpadającą do niej Rypienicą czyli Odłąką i do tejże Pisą; na wschód z województwem Płockiem oddzielonym Skrwą; na południe z Wisłą od Województwa Brzeskiego /Kujawskiego/ dziś części guberni Warszawskiej; na zachód z województwem Inowrocławskim dziś regencyją Bydgoską.

LUD

Lud Ziemi Dobrzyńskiej w ogóle nie odznacza się pięknoscią; budowa za to jego wskazuje siłę i energię. Dobrzyńskiak jest wzrostu średniego; przysadzisty, barczysty, z mięśniami silnie rozwiniętymi, krępy; o twarzy szerokiej z nosem umiarkowanej wielkości, oczy przeważnie piwne, choć i niebieskie się trafiają, wejrzenie śmiałe choć ponure; noga nie za duża, z płaską stopą rzadko się widzi człowieka; włosy blond lub ciemnoblonde.

UBIÓR

Mężczyźni noszą długie włosy, z boku rozczesane. Za pokrycie na głowę używają pilśniowych kapeluszy, dziś okrągłych, dawniej stojących, wysokich, zwanych burakami, ku wierzchu zwężonych o małych skrzydłach, wiele razy okręconych szeroką czarną lub wąską aksamitką, stalową sprzączką spiętą, za którą chłopcy zatykają pawie pióra i kolorowe szklane szpilki. W dni świąteczne ubierają się w kapoty z granatowego sukna, dochodzące do kolan, z wykładanym ostro zakończonym kołnierzem. Brzoła wszystkie obszyte taśmą czarną wełnianą, kieszenie ozdobię obszyte w pewne kółka i kwadraty; w tyle nieco drobnych fałd. Kamizelka także z granatowego sukna, zapinana na jeden rząd guzików zwykle świecących, metalowych. Spodnie noszą szerokie w cholowy wpuszczone; kieszenie zdobią małymi, białymi, szklanymi guzikami. Na to wybierając się w drogę lub do kościoła, wkładają płaszcz granatowy z dużą peleryną. Starzy

i młodzi mężczyźni końce kołmierza od koszuli, albo też cały koł - mierz wykładają na czerwoną chustkę, którą zwykle obwiązują szyję. Kij sękaty dawniej był nicodstępnym ich towarzyszem. Przy robocie kto co ma, nosi.

W wioskach sąsiadujących z miastami Rypinem, Dobrzyniem nad Drwęcą, Lipnem, Dobrzyniem nad Wisłą, wieśniacy noszą się, że tak powiem, z miejska po chłopsku; gdy kupią jakie stare żołnierskie spodnie z wypustką czerwoną, lub ubiór po jakimś stangrecie, a na to gdy przywdzieją palto wyszarżane, wyglądają wtedy jak strach na wróble. Między zamożniejszymi chłopami wchodzi w modę ubrania z cienkoszaraczkowego sukna, w rodzaju czamarek, obszywane czarnym barankiem, z przodu zdobione szamerowaniem. Dziewczęta plotą warkocz i zakręcają go na potylicy głowy, którą niczem nie przykrywają, zdobią tylko tasiemką jednostajnego koloru, lub czarną aksamitką; letem zatykają we włosy kwiaty naturalne, zimą nie gardzą i sztuczną różą; za Dobrzyniem nad Wisłą chodzą w czapkach.

Mężatki noszą także czapki ozubate, zwane chłopkami. Suknie noszą różnokolorowe; w ostatnich czasach kolor ciemny zaczyna nabierać przewagi. W kroju nie przedstawia się nic osobliwego. Fartuch czerwony, w fałdy z gąbki na dole, wkładają w święto.

Na to nakładają kaftany z granatowego sukna, taśmą i białymi guzikami ozdobione. Na nogi wkładają mężczyźni buty, kobiety trzewiki. W lato idą do kościoła lub do miasta boso, trzymając obuwie w ręku, dopiero blisko wsi lub miasta obuwają się.

Literatura: Aleksander Petrów - "Lud Ziemi Dobrzyńskiej jego zwyczaje, obrzędy..."Wyd. AU Kraków 1878

Opracował: Andrzej Szczepański

Herby miejskie

Rypin

W roku 1345 książę łęczycko-dobrzyński Władysław nadaje prawa miejskie osadzie leżącej w zakolach rzeki Rypinicy.

Miasto ma herb będący połączeniem godła książęcego, tj. pół-orła i herbu kujawskiego - półlwa.

Herb ten figuruje na szeregu pieczęci miejskich począwszy od XIV wieku, przy czym na najstarszych z nich występują jeszcze po bokach dwie baszty.

Kolorystyka:
tło-żółte, półorzeł-czerwony,
półlew-brunatny.

Literatura: Marian Gumowski
"Herby miast polskich"
Wyd. Arkady W-wa 1960

Opracował: Andrzej Szczepański

Włocławskie sylwetki

ZDZISŁAW ARENTOWICZ

Jedną z charakterystycznych postaci Włocławka okresu międzywojennego był niewątpliwie ZDZISŁAW ARENTOWICZ, jeden z wybitniejszych obywateli miasta, zmarły 5 stycznia 1956 roku i pochowany na miejskim cmentarzu. Literat, księgarz, bibliofil, działacz kulturalny i społeczny - oto kilka przymiotów jego twórczej działalności. Urodził się w 1890 roku w Krośniewicach. W latach późniejszych rodzice jego przenieśli się do Włocławka, z którym odtąd Arentowicz jest już stale związany. Tu uczęszczał do dawnej Włocławskiej Szkoły Handlowej /obecnie Liceum Ziemi Kujawskiej/, biorąc czynny udział w słynnym strajku szkolnym w 1905 roku. W 1910 roku uzyskał maturę już w szkole z językiem wykładowym ojczystym. W latach dwudziestych był bardzo zaangażowany w pracach Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, pełniąc tam przez długi okres wiele odpowiedzialnych funkcji. Był wielkim miłośnikiem ziemi ojczystej, przyrody, turystyki i krajoznawstwa. Przez pewien czas prowadził małą księgarnię przy placu Wolności - róg 3-go Maja /obecnie sklep CEPELII/, która była miejscem spotkań miejscowych działaczy kulturalnych, bibliofilów i licznych jego przyjaciół. Miał opinię oryginała. Znali go chyba wszyscy ówczesni włocławianie. Szczupłej budowy ciała, z charakterystyczną bródką i nieodłącznym papierosem jakby przyklepionym do warg, zawsze żywy, ruchliwy i pełen inicjatywy - to były zewnętrzne cechy jego osobowości.

W latach 1927-1928 Arentowicz zaczął wydawać własnym sumptem pismo satyryczne "Cyrulik Włocławski", które ukazywało się okresowo w zależności od tego, jak uzbierał się materiał redakcyjny. Były w tym "Cyruliku" drobne lokalne, dowcipy, kałambury, opisy satyryczne miejscowych wydarzeń i osób, ale prawdziwą ozdobą czasopisma były wiersze pióra Arentowicza, dotyczące spraw miejscowych i ogólnych. "Cyrulik" ukazywał się dopóty - dopóki nie znudził się redaktorowi i zarazem wydawcy. Kiedy skończył wydawanie "Cyrulika" wziął się za literaturę. Pisze jednoaktówki o charakterze komediowym, a nawet sam je wystawia. Pisze większe utwory sceniczne, jak pięcioaktowy dramat "Płowce" na 600-lecie bitwy pod Płowcami oraz 3 aktowy wodewil ludowy "Skarb w jeziorze". Sztuki te były wielokrotnie grane we Włocławku oraz w innych miastach Kujaw i Pomorza. W roku 1937 pisze pracę pt "Włocławek". Jest to niezwykle zajmująco napisana historia Włocławka od czasów najdawniejszych, w pomroce dziejów tonących, aż po dni ostatnie. Arentowicza - szperacza, historyka wspomógł tu Arentowicz literat i poeta; z tej współpracy powstało dzieło, w którym suchy materiał naukowy został przekształcony na tętniące dawnym życiem obrazy.

Na rok przed wojną - w 1938 roku Oddział Kujawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego wydał książeczkę Arentowicza "O roku 1863 na Kujawach i o Bartku Nowaku". Wojna przerwała na kilka lat pracę literacką Arentowicza.

Po wojnie wraca do ukochanego Włocławka i prawie zaraz bierze się do teatru. Wystawia rzeczy własne - przeważnie jednoaktówki - i cudze. Bierze zarazem aktywny udział w pracach organizacji społeczno-kulturalnych. Obejmuje referat kulturalny Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. Jest inicjatorem i realizatorem wielu przedsięwzięć na niwie kulturalnej Włocławka. Jego działalność na tym stanowisku

była bardzo owocna i wszechstronna. Był rzeczywiście autentycznym działaczem i zarazem twórcą zjawisk kulturalnych. Był członkiem Związku Literatów Polskich. Przed wojną miejscowa gazeta w wyniku przeprowadzonej ankiety ogłosiła go najbardziej popularnym obywatelem Włocławka.

Arentowicz pozostał w pamięci jako literat, poeta, autor kilku dobrych książek historycznych, autor sztuk scenicznych i sporej ilości wierszy. Są to trwałe dowody jego pracowitego żywota. Region włocławski wiele mu zawdzięcza.

Opracował: Tadeusz Sławiński

SŁOWNIK TERMINOLOGICZNY PRZEWODNIKA

- KRAKELURA** - w obrazach i rzeźbach polichromowych zjawisko spękania werniksu, wierzchniej warstwy farby, powstające z biegiem czasu przeważnie na skutek wysychania podłoża albo wadliwie stosowanej techniki malarskiej. Krakelura występuje również na wyrobach ceramicznych w postaci siatkowego spękania m.in. na skutek użycia dwu szkliv o różnych stopniach kurczliwości.
- WIRYDARZ** - kwadratowy lub prostokątny ogród wewnątrz zabudowań klasztornych, otoczony krużgankiem, otwierającym się do niego arkadami. Miał zazwyczaj geometryczny podział płaszczyzny, środek akcentowany studnią, fontanną lub ozdobnym drzewem.
- WSPORNIK** - element architektoniczny, podtrzymujący np. żebro sklepienia, posąg; osadzony w ścianie i wysunięty silnie przed jej lico; wykonany w kamieniu, cegle, rzadziej w drewnie; zazwyczaj silnie profilowany i dekorowany.
- TUMBA** - zasadnicza część nagrobków gotyckich i renesansowych /wywodzących się z tradycji gotyckiej/ o kształcie skrzyni, zamkniętej od góry poziomą płytą z rzeźbioną postacią zmarłego, spoczywająca najczęściej bezpośrednio na posadzce kościoła; T. wykonywano zwykle z kamienia, w niektórych późnogotyckich nagrobkach także z brązu, zdobiono ją na ścianach bocznych płaskorzeźbą /np. postaciami płaszczyzn, scenami religijnymi, motywami heraldycznymi/
- INTARSJA** - technika zdobnicza polegająca na wykładaniu powierzchni przedmiotów drewnianych innymi gatunkami drewna /często podbarwionymi, bejcowanymi, podpalanymi /dzięki czemu powstaje barwny wzór ornamentalny lub scena przedstawiająca /tzw. peinture en bois/. Znana w starożytności; do wielkiego rozkwitu doszła w renesansie oraz w XVIII wieku.
- INKRUSTACJA** - technika zdobnicza polegająca na wykładaniu powierzchni przedmiotu innymi materiałami /kość słoniowa, metale, masa perłowa i inne/ układanymi we wzory geometryczne, roślinne, figuralne. Technika znana w starożytności, sporadycznie stosowana w średniowieczu; rozpowszechniła się w renesansie osiągając rozkwit w XVII-XVIII wieku.
- LWKARNA** - okno lub okienko w połaci dachowej, często owalne, okrągłe itp, o ozdobnym obramieniu /woluty, gzymsy, frontoniki, rzeźby itp/ L. znana od okresu gotyku stała się charakterystycznym elementem architektury pałacowej i kamiennej w okresie baroku i rokoka.

PILASTER - płaski filar przyścienny pełniący funkcję podpory i dekoracyjnego rozczłonkowania ścian; występuje także jako część obramienia otworów okiennych, drzwiowych, bramnych itp.

P. składa się z głowicy, często również i bazy lub cokołu i gładkiego żłobkowanego trzonu; występuje w połączeniu z belkowaniem, rzadziej z łukami /arkady pilastrowe/, czasem stosuje się tzw. w i ą z k ę pilastrów - zestawienie całych, pół- i ćwierćpilastrów, wywołujących wrażenie nałożenia na siebie kilku pilastrów o coraz węższych trzonach.

SŁUŻKA - w architekturze gotyckiej pionowe, cienkie elementy kamienne lub ceglane o przekroju wałka lub półwałka, zespolone z wolnostojącym filarem wiązkowym lub filarem przyściennym; przenoszą na niego za pośrednictwem żeber ciężar sklepienia krzyżowo-żebrowego.

EN GRISAILLE - /ą grizej/ - sposób malowania polegający na stosowaniu kilku odcieni szarego koloru lub brązowego; imituje płaskorzeźbę. Metoda malowania znana była już w starożytności, a rozpowszechniona w XVII i XVIII wieku. /Kościół w Wymyślinie - Na filarach w przejściach z nawy do kaplicy św. Anny 6 malowanych tą metodą postaci zakonników/.

Literatura: Słownik terminologiczny sztuk pięknych

Opracował: Andrzej Szczepański

ZACHOROWANIA NAGLE I WYPADKI

Udar cieplny

Udarem cieplnym nazywamy zaburzenia powstałe w organizmie pod wpływem przegrzania. Może on powstać w skutek przebywania w pomieszczeniu o bardzo wysokiej temperaturze, szczególnie jeżeli jest ono jednocześnie wilgotne, albo też w skutek utrudnienia oddawania ciepła z organizmu. Do przegrzania może więc dojść i w warunkach niskich temperatur otoczenia, np. jeśli człowiek wykonujący bardzo ciężką pracę fizyczną jest zbyt ciepło ubrany, albo. jeśli wysoko gorączkujący chory jest zbyt ciepło okryty.

W naszych warunkach klimatycznych udar cieplny powstaje więc najczęściej z powodu dużego wysiłku mięśniowego podczas pracy w zamkniętych, mało przewietrzonych pomieszczeniach.

Pierwszym objawem przegrzania jest obfite pocenie się, które sygnalizuje konieczność ochłodzenia ciała.

Udarowi cieplnemu towarzyszy także z reguły zamroczenie lub całkowita utrata przytomności i przyspieszone oddychanie. Skóra jest spocna, wargi lekko sine, kończyny chłodne, tętno słabo wyczuwalne, mięśnie zwiotczają - przy podnoszeniu chory "leje się przez ręce". Temperatura mierzona pod pachą przekracza 40°C.

Chorego należy przede wszystkim wynieść z gorącego pomieszczenia, ewentualnie rozebrać. Na głowę kładziemy zimny kompres lub lód, można też obmywać ciało chłodną wodą. Jeżeli chory jest przytomny można mu dać do picia chłodne płyny, krople nasercowe lub kardiamid z podręcznej apteczki.

Jeżeli chory przestaje oddychać, przystępujemy do wykonywania sztucznego oddychania, starając się nie wykonywać go zbyt szybko /16-20 razy na minutę/ i nie przerywając aż do momentu, w którym chory znów zacznie oddychać.

Równocześnie z prowadzeniem akcji ratowniczej należy sprowadzić lekarza lub przenieść chorego do najbliższego ambulatorium albo szpitala.

Udar słońca

Udar słoneczny powstaje na skutek bezpośredniego działania promieni słonecznych na skórę, zwłaszcza zaś na nieosłoniętą głowę. Powstaniu udaru sprzyja wykonywanie na słońcu ciężkiej pracy fizycznej.

Udar słoneczny przejawia się najczęściej utratą przytomności, którą poprzedza ból i zawroty głowy, nudności, niepokój. Skóra wystawiona na działanie słońca jest zaczerwieniona i gorąca.

Pierwsza pomoc powinna polegać na przeniesieniu chorego w cień, ułożeniu go w pozycji leżącej z głową nieco uniesioną i zastosowaniu chłodnych okładów / z wody lub lodu / na głowę. Poza tym postępujemy podobnie jak w przypadku udaru ciepłego. Wezwanie lekarza lub przeniesienie chorego do lekarza jest sprawą pilną, gdyż przebieg udaru bywa niekiedy gwałtowny i może się skończyć niepomyślnie.

Lek. med. Bogdan Czajka

Witryna Wydawnicza

Jest rzeczą niemożliwą, aby nowocześnie rozumiane pojęcie przewodnika turystycznego oderwać od tego co aktualnie dzieje się w sferze życia codziennego, w gospodarce, kulturze czy w naukach historycznych. Permanentne wchłanianie wszystkiego co nowe, odkrywcze i interesujące winno cechować każdego przewodnika. Winno być antidotum na przewodnicki marazm.

Temu celowi m.in. przyświeca idea wydawania Biuletynu Przewodnickiego oraz zamieszczania w nim informacji o aktualnie pojawiających się publikacjach lub artykułach, które nie powinny ująć uwadze żadnego przewodnika.

W czterech numerach "Włocławskiego Informatora Kulturalnego i Turystycznego" mgr Olga Krut, pracownik Urzędu Woj. Konserwatora Zabytków zamieściła artykuły odsłaniające kulisy szeroko zakrojonych prac archeologicznych na terenie naszego województwa, prowadzonych przy współpracy z Katedrą Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Bogaty materiał otrzymany na opisanych stanowiskach już teraz zmusza do weryfikacji poglądy, które dotychczas uważano jako niepodważalne.

Włocławski Informator Kulturalny i Turystyczny

Nr 1 - styczeń 79

- Badania archeologiczne na terenie Włocławka

Nr 2 - luty 79

- Archeologia na zamku w Bobrownikach

Nr 4 - kwiecień 79

- Archeologiczne badania ruin zamku w Raciążku

Nr 5 - maj 79

- Ratowanie archeologicznych zabytków Wojnowa

Skoro jesteśmy przy Informatorze zwracamy uwagę na trzy artykuły: Mieczysława Słomskiego - "W 34 rocznicę wyzwolenia miasta Włocławka" który doskonale koreluje z artykułem o wyzwoleniu województwa włocławskiego zamieszczonym w pierwszym numerze Biuletynu;

WIKiT Nr 1 - styczeń 79

Również M. Słomskiego - "Franciszek Olejniczak /1885-1943/ ps. Bolesław"

poświęcony wybitnemu działaczowi rewolucyjnemu Włocławka

WIKiT Nr 2 - luty 79

Lucyny Czyżniewskiej, "Kilka uwag na tematy urbanistyczno - konserwatorskie"
a rzecz dotyczy najcenniejszego zespołu staromiejskiego
naszego województwa - Nieszawy.

Dla koneserów historii naszego regionu polecamy "Zapiski Kujawsko -
Dobrzyńskie". Jest to opracowanie o cechach naukowych, gdzie artykuły i inne materiały zasadzono na licznej dokumentacji źródłowej.
"Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie"
Zeszyt A - Historia Wyd. DTKK Włocławek 1978

Opracował Andrzej Szczepański

SPROSTOWANIE

Po zakończeniu pracy nad drugim numerem Biuletynu Przewodnickiego stwierdzono w tekście dwa błędy, za które serdecznie przepraszamy. Oto one:

- str. 4 wiersz 19 od góry
Karol Wielki ufundował świecznik dla kościoła w Aniano w roku 782, a nie jak podano w 882
- str. 6 wiersz 2 od góry
Rapacki wystąpił w "Zemście" Fredry w roli Rejenta, a nie Rejtana, co jest oczywiste.

Redakcja Biuletynu

Opracowanie redakcyjne: Andrzej Szczepański

Współpraca: Grażyna Bartel, Stanisław Mrówczyński,
Jan Sawoni, Zbigniew Skorwider.